

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Ирена Кирилова Емилова, Нов български университет, департамент „Администрация и управление“, секция „Туризъм“, научно направление на последната хабилитация 3.9. Туризъм,

относно дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.9. „Туризъм“, научна специалност „Туризъм“, на тема „Иновативни маркетингови инструменти за повишаване конкурентоспособността на агротуризма в България“, с автор Камелия Евгениева Карадочева, докторант към департамент „Администрация и управление“ на Нов български университет, с научен ръководител доц. д-р Надя Маринова.

1. Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение

Темата на дисертационния труд е изключително актуална и обществено значима. Агротуризмът се разглежда в труда не като екзотична ниша, а като реален инструмент за преодоляване на дисбаланса между свръхконцентрацията на туристопотока в морските и планинските курорти и неизползвания потенциал на българското село. Кандидатката коректно свързва темата с водещи процеси в съвременния туризъм – дигитализация, промяна в потребителското поведение след пандемията от COVID-19, нарастващо търсене на автентични и персонализирани преживявания – и ги проектира върху конкретния сектор на агротуризма, за който у нас липсват изчерпателни агрегирани статистически данни и цялостни маркетингови изследвания. Именно тази констатирана празнина в познанието за дигитализацията на агротуристическия бизнес в България определя научната и научно-приложната стойност на изследването.

2. Обоснованост на целите и задачите в дисертационния труд

Целта на изследването – да се изследва ролята на иновативните дигитални маркетингови инструменти за повишаване конкурентоспособността на агротуризма и на тази основа да се разработи приложим модел за оценка и подобряване на дигитализацията в сектора – е ясно формулирана и логически произтича от очертаната актуалност на проблема. Седемте задачи, поставени в увода, покриват в необходимата пълнота теоретичния, аналитичния и приложния аспект на изследването – от изясняване на инструментариума на дигиталния маркетинг, през анализ на състоянието на агротуризма и добрите европейски практики, до формулиране на насоки за колаборация между земеделския и туристическия бранш. Трите работни хипотези са добре обвързани с общата изследователска теза и подлежат на проверка чрез предвидения емпиричен инструментариум, което свидетелства за издържана изследователска логика.

3. Съответствие между избраната методология и методика на изследване и поставената цел и задачи

Дисертантката прилага комплексен методически инструментариум – кабинетно проучване, системен, сравнителен, дедуктивен и индуктивен подход, SWOT анализ, както и тристранно анкетно проучване (сред туристи, бизнес оператори в туризма и земеделски производители), допълнено с полуструктурирани интервюта. Изборът на целева, а не на случайна извадка е добре аргументиран с оглед на приложния характер на изследването и е коректно открит като методическо ограничение на труда, което е добра изследователска практика. Особено ценен практически резултат е разработеният и апробиран дигитален диагностичен инструмент (достъпен на agrotour.digital), структуриран по модела Balanced Scorecard, чрез който теоретичните постановки на изследването намират проверима практическа реализация. Общо това дава основание да се приеме, че методологията съответства в достатъчна степен на поставените цели и задачи.

4. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Приемам за коректно и подкрепям определените от дисертантката приноси, като бих открила като най-съществени:

- систематизацията и критичния анализ на съвременните концепции за дигитален маркетинг в туризма, приложени специфично към агротуризма, и изясняването на съотношението между понятията „селски туризъм“ и „агротуризъм“;
- разработения SWOT анализ на агротуризма в България в контекста на дигиталната трансформация;
- сравнителния анализ между българския и италианския модел за развитие и дигитализация на агротуризма, който обогатява научното знание с проверени добри практики, приложими у нас;
- интегрирания практико-приложен модел (чеклист и система от KPI по методологията Balanced Scorecard) за самооценка на нивото на дигитализация на агротуристическия бизнес, реализиран като работещ онлайн инструмент.

Тези приноси имат както теоретична, така и подчертано приложна стойност за малкия и средния бизнес в селските райони, за консултантската практика и за разработването на секторни политики.

5. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Кандидатката представя осем публикации по темата на дисертационния труд, част от които самостоятелни, а част – в съавторство с научния ръководител доц. д-р Надя Маринова. Публикациите са в сборници от национални и международни научни конференции (в т.ч. с чуждестранно участие – Сърбия, Северна Македония), с присъдени ISBN номера, което удостоверява научната апробация на изследването пред академичната общност. Броят и характерът на публикациите съответстват на обичайната практика и на изискванията за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ и показват, че основните тези на дисертацията са били поставени на дискусия още в хода на разработването на труда.

6. Цитиране от други автори, отзиви в научния печат и др.

Авторефератът не съдържа изрична справка за цитирания на публикациите на докторантката от други автори, което е обичайно за дисертационен труд на този етап от научната кариера. Библиографската база на труда (посочена в автореферата като 111 източника на български, английски и руски език) обхваща както класически съчинения в областта на туристическия маркетинг, така и съвременни международни изследвания и официални статистически и стратегически документи, което осигурява необходимата теоретична обосновааност на изследването.

7. Мнения, препоръки и бележки

Наред с положителната цялостна оценка на труда, бих искала да отправя следните бележки и препоръки, които не намаляват стойността на постигнатите резултати, но следва да бъдат взети предвид от докторантката при финализиране на текста и при защитата:

- В автореферата се съдържат вътрешни несъответствия в отделни количествени показатели, например обявеният общ брой участници в анкетното проучване (148) не съответства на сбора от участниците в трите отбелязани фокус групи ($92 + 34 + 42 = 168$); налице е разминаване и в посочения брой таблици в труда (23, съответно 22) в различни части на автореферата. Препоръчвам тези технически несъответствия да бъдат прецизирани в окончателния текст на дисертацията;
- Отделни пасажки в автореферата (например изброяването на дейностите, стимулиращи развитието на селския туризъм по Roberts и Hall) са възпроизведени дословно на повече от едно място в текста; препоръчвам редакционно уплътняване с оглед на по-добрата структура и четимост на дисертационния труд;
- Извадката от 92, съответно „над 90“ респонденти, използвана в глава трета и в глава четвърта, оставя известна неяснота дали става дума за едно и също проучване или за две отделни допитвания сред туристи; желателно е това да бъде уточнено по недвусмислен начин при защитата;
- Би било полезно докторантката да разгърне по-подробно въпроса за очакваната икономическа възвръщаемост от въвеждането на предложения дигитален диагностичен инструмент за отделните типове агротуристически предприятия, както и възможностите за неговата институционална подкрепа;
- Препоръчвам при публичната защита кандидатката да акцентира по-конкретно върху приложимостта на италианския модел на географско райониране на агротуризма спрямо вече очертаните от нея шест района на България.

Изразените бележки имат препоръчителен и уточняващ характер и не поставят под съмнение научната стойност и приносния характер на разработката.

8. Заключение

Дисертационният труд на Камелия Евгениева Карадочева на тема „Иновативни маркетингови инструменти за повишаване конкурентоспособността на агротуризма в България“ представлява завършено, самостоятелно и научно издържано изследване, което съчетава теоретичен анализ, солидно емпирично проучване и конкретен, приложим на практика диагностичен инструмент. Трудът има несъмнена актуалност, ясно формулирани цели и задачи, адекватна на предмета методология и реални научни и научно-приложни приноси. Авторефератът отразява коректно съдържанието и резултатите на дисертационния труд.

Въз основа на гореизложеното давам положителна оценка на дисертационния труд и предлагам на почитаемото научно жури да присъди на Камелия Евгениева Карадочева образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.9. „Туризм“, научна специалност „Туризм“.

Дата:

Изготвил становището:
(доц. д-р Ирена Емилова)